

Kommentteja Palloliiton valmennuslinjaan

A-maajoukkueen päävalmentaja joutuu elämään Palloliiton valmennuslinjan ylimmällä pallilla, vaikka voimassaoleva linja on edellisen päävalmentajan aikana muotoiltu eikä edellinenkään päävalmentaja todennäköisesti ole sen pääarkkitehti. Uuden päävalmentajan on tehtävä valmennuslinjaan muutoksia, jos hän näkee ne tarpeellisiksi.

Jos jalkapallomaajoukkueiden tulosten perusteella pitäisi ennakoida tulevaa, niin myös valmennuslinja kaipaa muutoksia eikä A-maajoukkueen entinen valmentaja ole ainut, joka ei ole täyttänyt tulostavoitteitaan, vaikka valmennuslinjassa yksi ajatus lieneekin, että nuorisomaajoukkueiden keskeinen tehtävä on A-maajoukkuepelaajien kasvattaminen. Haittaa tuskin on siitä, että myös nuorisomaajoukkueet menestyvät kohtalaisesti – ainakaan jääkiekossa tai Ruotsissa niitä ei pidetä dismeriitteinä.

Valmennuslinja on käsite, jota käytetään Palloliitossa kuvaamaan jalkapallovalmennuksen keskeisiä painopisteitä eri ikäkausina. Kaikki mahdolliset asiat mainitaan, mutta mihinkään ei syvennytä kunnolla. Tarkoituksena on kai ollut luoda ”urheilijan polun” kuvaus jäljitellen HuMu-ryhmän ja olympiakomitean tekemiä linjauksia.

Nekin on eri strategiapapereissa esitetty lyhyesti, mutta varsin visuaalisesti (ks.). Palloliiton valmennuslinja on tekstin lyhydessä varmaankin maailmanennätys. Se herättää valtavasti kysymyksiä sellaiselle, joka on aidosti kiinnostunut valmentamisesta. Tekstissä ei myöskään viitata mihinkään muihin lähteisiin, ei valmennusoppaisiin, ei videoihin eikä edes koulutuksiin.

Jos valmennuslinjan pitäisi olla keskeinen työkalu suomalaisen jalkapallon kehittämiseksi, niin Palloliitto saa tästä esityksestä heikon arvosanan. Nykyaikana olisi mahdollista tehdä todella vaikuttavia esityksiä tällaisesta aiheesta. Vähintä olisi, että argumentaatio olisi keskeisiltä osiltaan pätevää.

En kuitenkaan syvenny tekstin puutteisiin, mikä olisikin epäreilua, vaan muutamaan keskeiseen käsitteeseen tai valmennuslinjan peruskysymykseen, jotka vaativat välttämättä kommentointia, koska ne koskettavat keskeisesti juuri A-maajoukkuetta. Suurin osa tekstistähän kuvailee jalkapalloilijan polun eri vaiheita yrittäen hahmotella yksilökeskeisen valmennuksen toteuttamista eri ikäkausina. Siitä vain lopuksi muutama sana.

Pelitapakysymys herättää monia kysymyksiä

Suomessa on viime vuosina oltu vahvasti sitä mieltä, että myös A-maajoukkueella pitää olla vakiintunut pelitapa. Palloliiton paperissa maajoukkueiden pelitapa on kuvattu seuraavasti:

PELITAPA

- Perustuu 1-4-4-2 / 1-4-4-1-1 järjestelmään
- Maalivahti ja neljän linja on vakio
- Vahva keskikentän keskusta/ tavoitteena alueen hallinta
- Yksilövahvuudet ja erityisominaisuudet huomioidaan erityisesti hyökkäyspelirakenteessa (erityisesti U18 ->)
- Aktiivinen pelitapa ja voittaminen linjan mukaisella tavalla

Yllättävää monille lienee se, että pelitapa ei perustukaan Mixun lanseeraamaan ”joulukausijärjestelmään” eli 1-4-3-2-1, vaan 1-4-4-2 – tai 1-4-4-1-1. Jokainen TV-otteluita seuraava on myös nähnyt, että joukkueilla on nykyään huomattavasti tarkemmat peliryhmitykset esitettyinä jo ennen peliä.

Yksi keskeisimmistä ellei keskeisin seikka tiivistyy seuraavaan lainaukseen: ”Valmennuslinjan tavoitteena on tukea pelaajakehitystä ja luoda suomalaiselle jalkapalloilulle yhtenäinen pelitapa ja peli-identiteetti.” Herää kysymys, mikä se yhtenäinen pelitapa oikein on, kun järjestelmiäkin on ainakin kaksi tai kolme.

Seuraava pelitavan elementti on ”maalivahti ja neljän linja vakio”, mikä lienee joko kryptinen ilmaus itsestään selvyydelle tai kummallinen edellisen rivin toisto. Ymmärrettävää vaihtoehto neljän linjalle olisi kolmen linja, mutta miksi maalivahti pitää erikseen mainita? Vakio tarkoittanee sitä, että yleensä pelataan neljän puolustuslinjalla, mikään matemaattinen vakio tässä ei liene kyseessä.

Kolmas pelitavan elementti on mielenkiintoisin ja kriittisin piste: ”Vahva keskikentän keskusta/ tavoitteena alueen hallinta”. En tiedä mihin suomalaisten pelaajien ja joukkueiden analyysiin tämä perustuu vai onko kyseessä vain huippujoukkueiden heikko imitointi. ”Heikkoutta” ilmaiseekin tietysti tuo toinen osa: tavoitteena (keski)alueen hallinta”.

Mikään pelitapa tai taktiikka ei nyt vain voi lähteä täysin epärealistisesta olettamasta, että Suomi – Euroopan viitoskorin maa – pystyisi ottamaan hallintaan keskialueen itseään parempia maita vastaan elleivät ne itse sitä Suomelle tarjoa.

Kritiikkini on siis kaksiosainen: jos Suomen vastustaja haluaa myös ottaa keskialueen hallintaansa, niin neljässä tapauksessa viidestä se myös sen nykytilanteessa ottaa. Pelitapa tai itse kyllä puhuisin taktiikasta on tuusan nuuskana.

Jos kuitenkin vastustaja tarkoituksella antaa keskialueen Suomelle niin kuin jotkut maat ovat tehneet, niin niillä on siihen myös omat syynsä. Ne ovat pelanneet taktiikalla, jossa keskeistä on jokin muu taktinen elementti kuin keskialueen hallinta.

Kummatkin pelitavan ongelmat on nähty jo monta kertaa viime vuosina. Suomi ei ole saanut keskialuetta hallintaansa tai sitä on rokotettu vastaiskupelillä tai muulla vastustajajoukkueelle sopivammalla pelitavalla tai -taktiikalla. Pelitapa tai -taktiikka on siis ollut lähtökohtaisesti epäonnistunut ja –realistinen tältä perustavalta osaltaan.

Vastaväitteenä voitaneen esittää, että pelitavan tuleekin olla ideaali, johon pitkäjänteisesti pyritään niin juniorimaajoukkueissa kuin myöhemmin A-maajoukkueessakin. Näin kehitetään pelaajia vähän niin kuin Barcelonan ja Ajaxin akatemioiden.

Suomen A-maajoukkue ei ole eikä tule olemaan Barcelonan kaltainen huippujoukkue eikä maajoukkue myöskään voi olla Ajaxin kaltainen ”kasvattajaseura”, jonka tehtävänä on voittaa Hollannin mestaruus, päästä Champparin lohkovaiheeseen ja kasvattaa pelaajia Hollannin ja jopa muiden maiden maajoukkueisiin sekä myyntiin. HJK voi toimia näin, ei kuitenkaan Suomen maajoukkue.

”Yksilövahvuudet ja erityisominaisuudet huomioidaan erityisesti hyökkäyspelirakenteessa” lienee aivan tyhjää sanahelinää, jolla ei rakenneta mitään yhtenäistä linjaa tai pelitapaa maajoukkueille.

Pelitapaa kuvatessa pitäisi kertoa siitä, miten joukkue tai sen osa pyrkii pelaamaan tietyllä kentän osalla (tai pikemminkin hyökätessään, puolustaessaan jne. eri tilanteissa) riippumatta siitä minkälaisia

yksilövahvuuksia pelaajilla on tai vähintään olisi kertoa, minkälaisia yksilövahvuuksia ja erityisominaisuuksia korostetaan tässä pelitavassa.

”Aktiivinen pelitapa ja voittaminen linjan mukaisella tavalla” jatkaa samalla ideologisella linjalla. Tämä kuulostaa jo jonkun poliittisen nuorisoliiton sloganilta enemmän kuin pelitavan tai –taktiikan kuvaukselta. Missä kohtaa kenttää tai missä tilanteissa ollaan aktiivisia ja miten? Hyökätessä, puolustaessa, ohjatessa peliä johonkin suuntaan...

Olisiko tämän mukaan valmennuslinjan vastaista voittaa tuurilla (tilastotieteilijät antavat vieläkin yksittäiselle ottelulle lähes fifty-fifty –todennäköisyyden, jos joukkueet ovat edes jossakin määrin samantasoisia) tai jollakin muulla kuin mainitulla pelitavalla. Ja miten tasapeleihin olisi suhtauduttava tai jopa tappioihin?

Tällaiseen alkeelliseen kritiikkiin ei olisi aihetta, jos Palloliitossa olisi käytetty kunnollista asiantuntijuutta asioiden ilmaisemiseksi. Oletan nimittäin, että asiat eivät käytännössä ole näin huonosti kuin mitä tämä teksti antaa ymmärtää. Tämä lienee luokiteltu ”pakolliseksi jargoniksi”, jota täytyy nettisivujen täyteenä olla. Ainakin toivon niin.

Palaan siis suurempaan linjaukseen eli yhtenäiseen pelitapaan ja peli-identiteettiin. Mitä näillä oikein tarkoitetaan? Huippuseurajoukkueillahan sanotaan olevan tällaiseen resurssija, myös joillakin maajoukkueilla – viime vuosien Espanja, Hollanti jo pidempään – on ollut tällaisia hyvinkin vakiintuneita pelitapoja, koska maajoukkueetkin on koottu FC Barcelonan tai Amsterdamin Ajaxin nykyisten tai entisten pelaajien ympärille.

Viime MM-kisoissa voittajamaa Saksa kuitenkin käytti monenmoista taktiikkaa ja Hollantikin oli luonut ihka oman taktiikkansa Espanjaa vastaan. Espanjaa, joka jääräpäisesti yritti pitää oman pelitapansa ja sai turpaansa. Vähän niin kuin Mixun joulukuusi kaatui myös Espanjan dynastia.

Jääkiekossakin on luovuttu vanhoista pelitavoista ja –taktiikoista, kun jopa Kanada muutti lopulta pelitapaansa viime MM-kisoissa. Suomi ja Ruotsi ovat tehneet onnistuneesti suuriakin muutoksia pelitapoihinsa vuosien varrella.

Ei silti kannata hylätä ajatusta suomalaisesta tavasta pelata jalkapalloa, mutta ei se voi olla selitettävissä viidellä ontolla rivillä, vaan se tarvitsee taakseen perinteitä, yhteisiä onnistumisen kokemuksia ja uskottavaa tulevaisuusperspektiiviä.

Jääkiekossa suomalaiset ovat jo pitkään lähteneet siitä, ettei meillä ole kaikkein parhaimmat pelaajat käytössämme. Jalkapallossa elää kummallinen illuusio, että voisimme kasvattaa huippupelaajien sukupolven, jos vain junnuvalmentajat tekevät työnsä hyvin. Ja nämä sitten kykenisivät käyttämään tuota em. idealistista pelitapaa.

Jääkiekossa ollaankin joukkue- tai kentälliseskeisiä. Järkevä ryhmässä pelaaminen korvaa yksilöiden puutteita tai toisin sanoen tuo esiin myös yksilöiden erinomaisuuden. Jalkapallossa meidän olisi pakko tajuta tämä sama asia: ainoastaan joukkueena ja sen osaryhminä järkevästi ja toisia jatkuvasti tukien (tämä ei tarkoita vain henkistä, vaan ihan konkreettista pelattavaksi tekemistä) voimme pärjätä kansainvälisillä kentillä.

Identiteetti on kuitenkin myös yhteisiä onnistumisen kokemuksia. Suomen jääkiekkoleijonilla ei olisi nykyistä identiteettiään ilman vuoden 1995 MM-kultaa eikä muita itsensä ylittämisen kokemuksia, joita on tullut niin olympialaisissa kuin parhaiden joukkueiden maailman cupeissa. Jalkapallossa pitäisikin osata asettaa rima oikealle kohdalle, jotta tällaisia vahvistavia kokemuksia syntyisi.

Se tarkoittaa sitä, ettei voi puhua MM- tai EM-kisoihin menosta, vaan on keskityttävä ensin yksittäisiin otteluihin ja realistisiin tavoitteisiin – Leijonien ensimmäinen voitto Neuvostoliitosta olkoon toimiva esimerkki voimaannuttavasta kokemuksesta.

MM-karsinnoissa loistava tulos olisi lohkon kolmanneksi pääseminen – emme me odottaneet Jarkko Niemiseltäkään kuin puolivälieräpaikkoja emmekä olleet pettyneitä, vaikka hänen maailman rankinginsa oli 50 tienoilla.

”Pakkovoittoja” ei nykyjalkapallossa enää ole, eikä ainakaan Suomen maajoukkueella. Jokainen voitto on upea suoritus, tasapelikin vieraskentällä merkittävä tulos. Häviökin voi olla kunniakas ja opettava kokemus.

Suomalaisen jalkapallon peli-identiteetti ei tietysti ole palautettavissa suomalaisen jalkapallon identiteettiin, jota kuvannee parhaiten surullisen kuuluisa videopätkä vanhasta Unkari-matsista. Ero Ville Peltosen maaleihin Globenissa on valtava.

Eikö Palloliiton tehtävänä olisi nostaa esiin suomalaisen jalkapallon värikkästä historiasta identiteettiä vahvistavia kokemuksia – vaikkapa taannoista Suomi-Kreikka –ottelua, vuosien saatoissa pelattuja hyviä otteluita Saksaa, Espanjaa tai Hollantia vastaan?

Peli-identiteetillä tarkoitettaneen suomalaista tapaa pelata jalkapalloa, mutta voiko maailman globaaleimmassa lajissa olla jotakin kansallista pelitapaa, joka rakennetaan täällä muista välittämättä? Ei voi, peli-identiteetti rakentuu tai on rakentumatta kansainvälisessä vuorovaikutuksessa toisten kanssa pelattaessa. Ei auta, vaikka kuinka Rovaniemellä, Seinäjoella, Turussa, Lahdessa ja Helsingissä pelattaisiin samalla tavalla, jos Tukholmassa tai Splitissä tulee turpiin.

Peli-identiteetin mallia tulisi siis hakea ennemmin Kreikasta, Islannista, Pohjois-Irlannista kuin Espanjasta tai Hollannista. Pelitaktista osaamista voi ja kannattaa hakea vaikkapa Saksasta tai Ruotsista, Diego Simeonelta tai Jose Mourinholtakin. Mourinhohan ei tee joukkueista oman näköisiä, kuten Arsene Wenger on tehnyt Arsenalista, vaan tekee kulloisestakin materiaalista joukkueen, joka pystyy parhaimpaan mahdolliseen tulokseen oli taktiikka mikä hyvänsä.

Pahimmillaan ajatus huonosti toteutetusta suomalaisesta pelitavasta ja peli-identiteetistä johtaa ”kauniiseen, mutta tehottomaan peliin”, joka kaiken lisäksi ei kasvata monipuolisiin pelitapoihin ja – taktiikkoihin sopeutuvia kansainvälisiä pelaajia.

Ajatus valmennuslinjasta ei ole sinällään huono, mutta jos sen perusteet ovat huterat, niin koko pitkjänteinen rakennelma pelaajien ja pelin kehittämiseksi voi olla turmiollinen koko jalkapallokulttuurille. Junioreita pitää kasvattaa idealistisesti niin, että heistä voi kasvaa Jari Litmasen tai Sami Hyypiän kaltaisia yksilöitä.

Sen sijaan Suomen A-maajoukkueen epärealistiselle pohjalle rakennettua pelitapaa ei kannata ottaa malliksi nuorille ikäluokille kaikissa joukkueissa, kuten tämä ajatus tuntuu olettavan. HJK, Inter, SJK tai RoPS

ovat vastuussa omien junioreidensa pelitavoista ja –taktiikoista ja ne saavat poiketa maajoukkueiden pelitavasta – jalkapallo ei ole mikään autoritaarisesti ja keskusjohtoisesti kehitettävä laji.

Palloliiton pitäisi kuitenkin keskittyä siihen, että riittävä määrä laadukkaita pelaajia sisäistää kulloisenkin A-maajoukkueen pelitavan peruselementit muutaman seuraavan vuoden ajan. Miksi näin? Huuhkajien päävalmentajaksi valittava vastaa kulloisenkin A-maajoukkueen pelitavasta ja jo seuraava päävalmentaja voi vaihtaa esimerkiksi Mixu Paatelaisen pelitavan,- taktiikan ja –järjestelmän aivan toisenlaiseksi.

Mistä tämä päävalmentaja ottaa pelaajansa, jos kaikki ovat sisäistäneet jonkin toisen pelitavan jo lapsesta asti? Ainut mahdollinen päävalmentaja lienee se henkilö, joka on tämän Palloliiton valmennuslinjan takana. No, onneksi tätä 2012 aloitettua valmennuslinja -prosessia päivitetään jatkuvasti ja siihen esitetty kritiikki otetaan varmasti huomioon. Kolme vuotta sitten ei tiedetty sitä, mitä nyt.

jk. Yhteen kohtaan pelitapatekstissä ei voi olla puuttumatta, koska se kuvastanee tekstin tekijöiden ajatusmaailmaa laajemminkin. Maailman suurin ja kaunein joukkuepeli määritellään yhdessä kohtaa näin: ”Koska Jalkapallo ei ole perinteinen yksilölaji...” Niinpä. Eipä ihme, että 27. heinäkuuta 2015 Palloliiton sivuilta ei enää päässyt lukemaan valmennuslinjatekstiä. Tämä teksti pohjautuu kuitenkin heinäkuussa 2015 sivuilta poimittuun tekstiin.